

Asia: VN/7167/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaivosmineraaliverolakia niin, että ehdotetut veronkorotukset lisääisivät kaivosmineraaliveron tuottoa vuositasolla arviolta noin 70 miljoonalla eurolla. Korotusten tuotto jakautuisi veronsaajille nykytilaa vastaavasti, eli kaivosten sijaintikunnat saisivat 60 prosenttia ja valtio 40 prosenttia kaivosmineraaliveron tuotosta.

Kainuu on maakunta, jossa talouskasvu on historiallisen hyvässä vauhdissa. Kainuun kärkitoimialoista liikevaihdoltaan suurin toimiala on kaivannais- ja kemianteollisuus. Hallituksen esityksen kohteena oleva toimiala on siis merkittävä Kainuulle ja lakiesityksen eteneminen voi vaikuttaa maakunnan hyvän talouskehityksen jatkumiseen.

Riskiä aluetaloudelle ja sitä kautta myös kansantaloudelle voidaan pitää merkittävänä, koska verotus ei koske Suomen ulkopuolelta tuotuja mineraaleja vaan pelkästään Suomessa tuotettuja – myös osittaisen tai kokonaan kotimaisen omistajuuden piirissä olevia kaivosyhtiöiden mineraaleja.

HE-luonnoksen taustasta:

Hallitus päätti keväällä yllättäen kaivostoiminnassa käytettävän sähkön veron korottamisesta siirtämällä se veroluokasta II yleiseen veroluokkaan I yhtenä toimenpiteenä korvattaessa makeisten ja suklaan arvonlisäveron korottamatta jättämisestä seurannutta vajetta valtion verotuloihin. Tämän lisäksi hallitus päätti kehysriihessään korottaa kaivosmineraaliveroa nyt esitetyllä tavalla.

Suomi ja sen maakunnat tarvitsevat nykyisessä taloustilanteessa kaikki investoinnit, joita nousevilla ja strategisesti merkittävillä toimialoilla on mahdollista saada. Kaivokset edustavat tällaista

toimialaa, jonka Suomi on tunnistanut vasta viime talvena valmistuneessa kansallisessa mineraalistrategiassa. Strategian visio on, että Suomesta tulee mineraalien kestävä ja vastuullisen hyödyntämisen kansainvälinen mallimaa. Hallituksen esityksen luonnos vaikuttaisi olevan ristiriidassa tuon vision kanssa. Esityksessä ei myöskään huomioida sitä, että kaivosten tuottamien kriittisten mineraalien merkitys puhtaassa siirtymässä ja puolustusteknologian tuotannossa on korvaamattoman tärkeä.

Hallituksen esitysluonnos vaikuttaa toimialan mukaan merkittäväällä tavalla kaivosten kannattavuuteen. Tämän takia lakiluonnos toteutuessaan käytännössä vähentää kannattavasti jalostettavien mineraalien määrää. Malmia on käytännössä louhittava entiseen tapaan, mutta siitä on kannattavaa jalostaa aiempaa pienempi osa. Kaivosten kannattavuuden heikentäminen johtaa siis kaivosjätteen määrän kasvamiseen, mitä ei voida pitää ympäristöllisesti tai resurssien hyödyntämisen näkökulmasta viisaana.

Kuntien roolista:

Hallituksen esityksen luonnoksessa on hyvää, että veronkorotusten tuotto jakautuisi veronsaajille nykytilaa vastaavasti, eli kaivosten sijaintikunnat saisivat edelleen 60 prosenttia kaivosmineraaliveron tuotosta. Veronkorotus uhkaa kuitenkin lyhentää kaivosten elinkaarta ja sitä kautta kokonaisverokertymää. Tämä vähentää mielekkyyttä tukea hallituksen esitysluonnosta varauksettomasti kuntien näkökulmasta.

Kaivannaisalan verorasituksen kasvu on muodostumassa kohtuuttomaksi:

Kaivannaisala on esimerkki toimialasta, jonka kannattavuuteen suhdanteiden muutokset vaikuttavat hyvin paljon. Toimialalla on maailmanpoliittisen tilanteen takia juuri nyt haastava talous- ja markkinatilanne. Kaivosmineraaliveron ja sähköveron korotusten yhteisvaikutusta voidaan pitää kohtuuttomana yhden toimialan näkökulmasta erityisesti tässä suhdannetilanteessa.

Suomella on valtavat mahdollisuudet koko mineraalialan arvoketjun kehittämisessä. Tätä silmällä pitäen hallitusohjelman mukaisesti viime vuoden aikana Suomeen valmisteltiin mineraalistrategia, jonka toimeenpano on vasta lähdössä liikkeelle. Kaivostoimialan verotuksen raju kiristäminen on ristiriidassa mineraalistrategian hengen, metallien ja mineraalien huoltovarmuusajattelin sekä EU:n raaka-ainepolitiikan kanssa.

Euroopan unioni on vastikään myöntänyt kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisen strategisen hankkeen statuksen Kainuussa toimivalle Terrafamelle. Maakunnassa toimii myös muita kaivannaisalan yrityksiä erityisesti Sotkamossa, lisäksi Suomussalmelle on suunnitteilla uusi moderni tuotantolaitos toimialalle. Hallituksen esitys vaikuttaa siis laajasti Kainuussa. Terrafame on julkisuudessa arvioinut, että kaivosmineraaliveron ja sähköveron korotukset yhdessä aiheuttavat pelkästään sille kymmenien miljoonien eurojen vuosittaiset lisäkustannukset.

Kaivannaisalan kohtelu Suomessa poikkeaa myös Euroopan unionin asettamista tavoitteista. Kaivannaisten osalta Euroopan unionin tavoitteena on vähentää riippuvuuksia maanosan ulkopuolisista maista. Julkilausuttuna tavoitteena on nostaa EU:n talousalueen kaivostuotantoa vähintään 10 %:iin ja jalostusta 40 %:iin vuosittaisesta kulutuksesta. Lausuttavana oleva hallituksen esitys voi vaikuttaa kielteisesti näiden tavoitteiden toteutumiseen.

Ristiriita itäisen ja pohjoisen Suomen ohjelmien kanssa:

Hallitus on viime vuoden aikana valmistellut yhdessä itäisen Suomen ja Pohjois-Suomen maakuntien kanssa suuralueille erilliset ohjelmat niiden talouskasvun tueksi. Kaivostoimiala on erityisen tärkeä juuri Itä- ja Pohjois-Suomen aluetalouksille, kuntien verotuloille sekä työllisyydelle.

Yksi pohjoisen Suomen ohjelman toimenpide-esityksistä on, että Suomessa edistettäisiin tavoitetta kasvattaa Euroopan unionin kriittisten materiaalien omavaraisuustavoitetta ja ilmastotavoitteita toteuttamalla pohjoisen mineraalien talteenottoa Pohjois-Suomen kaivostoiminnassa ja jalostuksessa, ja mineraalien jalostamisen prosessin uudistamista vähähiilisyyden ja nettonollailmastovaikutusten aikaansaamiseksi. Hallituksen esityksen luonnos ei vaikuta olevan samansuuntainen tämän toimenpide-esityksen kanssa.

Kainuun liitto toteaa kantanaan, että kaivannaistoimialan kokonaisverotuksen kasvu kahden eri hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti vaikuttaa kohtuuttomalta. Kuntien osuus kaivosmineraaliveron tuotosta on pidettävä ennallaan, kuten HE-luonnoksessa on esitetty. Veronkorotus uhkaa kuitenkin lyhentää kaivosten elinkaarta ja sitä kautta kokonaisverokertymää. Tämä vähentää mielekkyyttä tukea hallituksen esitysluonnosta varauksettomasti kuntien näkökulmasta.

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto - Maakuntajohtaja Riikka Pirkkalainen